

Το περιβάλλον στην Ευρώπη

Τέταρτη αξιολόγηση
Σύνοψη

Το περιβάλλον στην Ευρώπη

Τέταρτη αξιολόγηση
Σύνοψη

Από το Κιέβο στο Βελιγράδι

Η διαδικασία «Περιβάλλον για την Ευρώπη» συγκεντρώνει πλέον στους κόλπους της 56 χώρες από τρεις ηπείρους με στόχο την από κοινού αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων. Για την υποστήριξη αυτής της διαδικασίας, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος έχει εκπονήσει σειρά αξιολογήσεων του περιβάλλοντος για τον Παν — Ευρωπαϊκό χώρο, οι οποίες παρέχουν επίκαιρες και αξιόπιστες πληροφορίες. Οι πληροφορίες αυτές είναι συσχετισμένες με τις εφαρμοζόμενες πολιτικές και αφορούν τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ περιβάλλοντος και κοινωνίας.

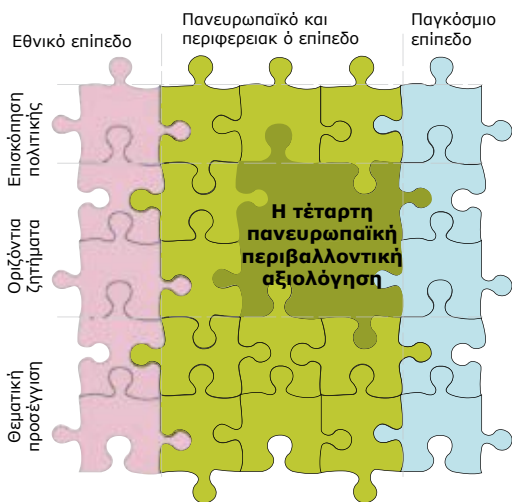
Η πρώτη ολοκληρωμένη αξιολόγηση σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος σε ολόκληρη την Ευρώπη παρουσιάστηκε στη Σόφια το 1995. Επικαιροποιημένες αξιολογήσεις παρουσιάστηκαν στις υπουργικές διασκέψεις του Aarhus το 1998 και του Κιέβου το 2003.

Η παρούσα έκθεση είναι η τέταρτη στη σειρά αυτή. Όπου είναι εφικτό η έκθεση αξιολογεί την πρόοδο, κυρίως ως προς τους στόχους του έκτου προγράμματος δράσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για το περιβάλλον, καθώς και της περιβαλλοντικής στρατηγικής για τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, του Καυκάσου και της Κεντρικής Ασίας.

Η έκθεση εκπονήθηκε σε στενή συνεργασία με ένα ευρύ φάσμα διεθνών οργανισμών, κυβερνητικών φορέων και μη κυβερνητικών οργανώσεων από τον Πανευρωπαϊκό χώρο.

Παρά την αξιοσημείωτη πρόοδο στην προώθηση των περιβαλλοντικών πολιτικών και της βιώσιμης ανάπτυξης σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, εξακολουθεί να υφίσταται ένα «κενό εφαρμογής» ως προς την υιοθέτηση προσεγγίσεων ολοκληρωμένων πολιτικών.

Πλαίσιο της τέταρτης αξιολόγησης

Πηγή: Βάσει του Εικόνα 1.5 της τέταρτης αξιολόγησης.

Η επιτυχία της εφαρμογής εξαρτάται από τη τοποθέτηση σαφών και ρεαλιστικών στόχων, παράλληλα με τους μηχανισμούς για την παρακολούθηση της προόδου.

Η ποιότητα των πληροφοριών για το περιβάλλον εξακολουθεί να παρουσιάζει αποκλίσεις στον Πανευρωπαϊκό χώρο, ιδίως δε, διαφέρουν, η διαθεσιμότητα και η αξιοπιστία των δεδομένων. Υπάρχουν σημαντικά περιθώρια περαιτέρω βελτίωσης, τόσο ως προς την προσπελασιμότητα των απαιτούμενων δεδομένων και πληροφοριών, όσο και ως προς τη συγκρισιμότητα και την αξιοπιστία τους.

Κοινωνικοοικονομικές τάσεις

Ο Πανευρωπαϊκός χώρος χαρακτηρίζεται από πλούσια πολιτιστική και περιβαλλοντική ποικιλότητα. Κατοικείται από 870 εκατομμύρια άνθρωποι κατ' ελάχιστο, εκ των οποίων οι μισοί τουλάχιστον ζουν στη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη (ΔΚΕ). Το γεγονός αυτό καθιστά την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) μια από τις πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές του κόσμου, με περισσότερους από 100 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Στον αντίποδά της βρίσκονται οι σχετικά αραιοί πληθυσμούς της Ανατολικής Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας, όπου η μέση πυκνότητα είναι κατά πολύ μικρότερη των 20 κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο.

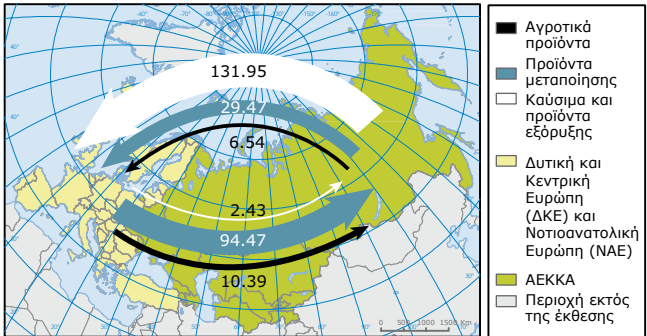
Η οικονομική ανάκαμψη των πρόσφατων ετών είχε ως αποτέλεσμα μια σχετική άνοδο του εθνικού εισοδήματος σε πανευρωπαϊκό σχεδόν επίπεδο.

Ο Πανευρωπαϊκός χώρος οι υποπεριοχές του: βασικοί κοινωνικοοικονομικοί δείκτες για το 2005

	Έκταση (1 000 km ²)	Πληθυσμός (εκατομμύρια)	Εισόδημα (κατά κεφαλήν ΑΕΠ, σε δολάρια ΗΠΑ)
Δυτική και Κεντρική Ευρώπη (ΔΚΕ)			
ΕΕ των 15	3 243	385	22 337
ΕΕ των 10	729	74	5 594
Χώρες ΕΖΕΣ και άλλες χώρες ΔΚΕ	468	12	36 550
Ανατολική Ευρώπη, Καύκασος και Κεντρική Ασία (ΑΕΚΚΑ)			
Ανατολική Ευρώπη	17 943	204	2 034
Καύκασος	186	16	1 112
Κεντρική Ασία	4 003	58	955
Νοτιοανατολική Ευρώπη (ΝΑΕ)			
Δυτικά Βαλκάνια	264	22	2 236
Άλλες χώρες ΝΑΕ	1 132	102	3 052

Πηγή: Πίνακας 1.2 της τέταρτης αξιολόγησης.

Ροές συναλλαγών μεταξύ ΔΚΕ/ΝΑΕ και ΑΕΚΚΑ το 2005 (δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ)

Πηγή: Χάρτης 6.1 της τέταρτης αξιολόγησης.

Ιδιαίτερα υψηλοί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης σημειώθηκαν στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (ΝΑΕ) και στις χώρες της ΑΕΚΚΑ.

Όλο και περισσότερο, το κέντρο βάρους των οικονομιών των χωρών της ΑΕΚΚΑ μετατοπίζεται από τη γεωργική παραγωγή στον τομέα των υπηρεσιών. Εντούτοις, οι εν λόγω οικονομίες συνεχίζουν να εξαρτώνται σε σχετικά μεγαλύτερο βαθμό από την εξόρυξη μεταλλευμάτων και τη γεωργία. Το γεγονός αυτό συχνά συνεπάγεται έντονες περιβαλλοντικές πιέσεις και μεγάλες ποσότητες αποβλήτων.

Ο αριθμός των ανεξάρτητων κρατών στην περιοχή αυξήθηκε από 33 το 1990 σε 53 το 2007. Στο ίδιο χρονικό διάστημα η ΕΕ διευρύνθηκε από 15 σε 27 κράτη μέλη.

Περιβάλλον και υγεία: Ποιότητα του αέρα

Η ατμοσφαιρική ρύπανση, κυρίως λόγω των λεπτών σωματιδίων και του όζοντος στο ύψος του εδάφους, εξακολουθεί να συνιστά σημαντική απειλή για την υγεία: ευθύνεται για τη μείωση του μέσου προσδόκιμου χρόνου ζωής στη ΔΚΕ σχεδόν κατά ένα έτος και επηρεάζει την υγιή ανάπτυξη των παιδιών.

Τα επίπεδα της πλειονότητας των ατμοσφαιρικών ρύπων σημείωσαν στις χώρες της ΑΕΚΚΑ άνοδο σε ποσοστό μεγαλύτερο του 10 %, γεγονός που αποδίδεται στην οικονομική ανάκαμψη, στην αύξηση των μεταφορών και στη χαμηλή αποτελεσματικότητα των πολιτικών προστασίας από την ατμοσφαιρική ρύπανση.

Η ανεπάρκεια των διαθέσιμων στοιχείων σχετικά με τις χώρες της ΑΕΚΚΑ καθιστά ανέφικτη τη διεξοδική αξιολόγηση της ποιότητας του αέρα και των επιπτώσεών της. Παρά το γεγονός αυτό, τα διαθέσιμα δεδομένα, αν και περιορισμένα, δείχνουν ότι η βασική απειλή για την υγεία στην ΑΕΚΚΑ και τη ΝΑΕ προέρχεται, όπως και στη ΔΚΕ, από τα μικρά σωματίδια και τα τοξικά τους συστατικά.

Ποσοστιαία μεταβολή στα επίπεδα εκπομπών (2000–2004)

Ρύπος	ΔΚΕ	ΝΑΕ	ΑΕΚΚΑ
Οξειδία του αζώτου (NO _x)	- 8.7 %	+ 5.7 %	+ 13.1 %
Διοξείδιο του θείου (SO ₂)	- 19.6 %	+ 1.5 %	- 10.3 %
Πτητικές οργανικές ενώσεις (ΠΟΕ)	- 13.6 %	- 12.3 %	+ 11.2 %
Αμμωνία (NH ₃)	- 2.6 %	- 5.7 %	- 14.4 %
Πρόδρομοι του όζοντος	- 11.3 %	- 2.1 %	+ 11.5 %
Αιωρούμενα σωματίδια (PM ₁₀)	- 9.7 %	+ 2.2 %	+ 12.6 %

Πηγή: Πίνακας 2.2.1 της τέταρτης αξιολόγησης.

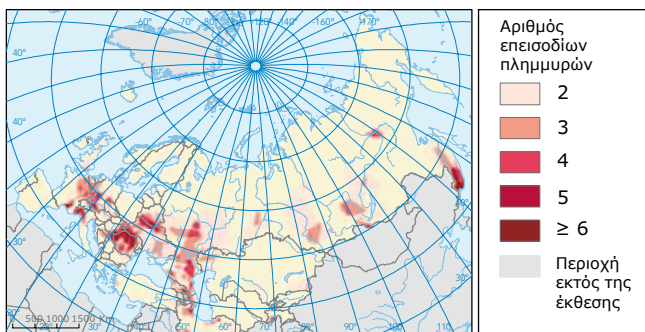

Περιβάλλον και υγεία: Εσωτερικά ύδατα

Περισσότεροι από 100 εκατομμύρια άνθρωποι στον Πανευρωπαϊκό χώρο εξακολουθούν να μην έχουν πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό και σε επαρκείς εγκαταστάσεις υγιεινής. Στις χώρες ΑΕΚΚΑ και ΝΑΕ, η ποιότητα των συστημάτων υδροδότησης και των υποδομών υγιεινής υποβαθμίζεται συνεχώς τα τελευταία 15 έτη, ιδιαίτερα για τους ανθρώπους της υπαίθρου.

Το ένα τρίτο του πληθυσμού στον Πανευρωπαϊκό χώρο ζει σε χώρες όπου οι υδατικοί πόροι υφίστανται ισχυρές πιέσεις. Οι υψηλές απώλειες λόγω διαρροής στα συστήματα διανομής ύδατος, η κακή διαχείριση και συντήρηση των αρδευτικών συστημάτων και οι μη βιώσιμες καλλιεργητικές πρακτικές επιδεινώνουν τις δυσμενείς επιπτώσεις της ξηρασίας και της λειψυδρίας.

Λεκάνες απορροής που επηρεάζονται από πλημμύρες (1998–2005)

Πηγή: Χάρτης 2.3.1 της τέταρτης αξιολόγησης.

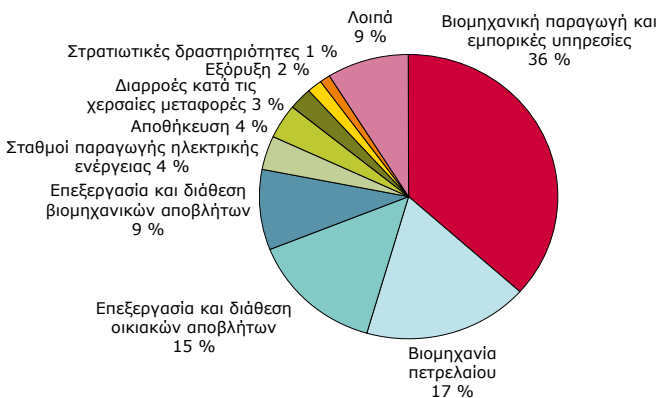
Περιβάλλον και υγεία: Έδαφος

Από τη διάσκεψη του Κιέβου και έπειτα, έχει επιτευχθεί πρόοδος τόσο ως προς την ανάπτυξη πολιτικών όσο και ως προς τη διαθεσιμότητα πληροφοριών. Θα ήταν άκαιρο όμως να αναμένουμε στο παρόν στάδιο σημαντικές βελτιώσεις στην κατάσταση των εδαφικών πόρων.

Δεδομένου του σύνθετου χαρακτήρα των υφιστάμενων κινδύνων, και ιδίως της μεταβολής του κλίματος, χρειάζεται να προσδιοριστούν εκ νέου οι κατάλληλοι μηχανισμοί για την βελτίωση της τεκμηρίωσης που απαιτείται ώστε να υποστηριχθούν οι δράσεις προστασίας του εδάφους.

Η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ χωρών και περιοχών με παρόμοιες εδαφικές συνθήκες θα μείωνε ενδεχομένως τις δαπάνες αποκατάστασης για την αντιμετώπιση ενός ευρέος φάσματος απειλών για το έδαφος, παρέχοντας παράλληλα μια σημαντική βάση συνεργασίας.

Επισκόπηση των οικονομικών δραστηριοτήτων που προκαλούν ρύπανση του εδάφους σε ορισμένες χώρες της ΔΚΕ και της ΝΑΕ (% των τοποθεσιών που ερευνήθηκαν)

Πηγή: Εικόνα 2.4.2 της τέταρτης αξιολόγησης.

Περιβάλλον και υγεία: Επικίνδυνες χημικές ουσίες

Η χημική βιομηχανία σημειώνει ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η αύξηση στην παραγωγή τοξικών χημικών ουσιών ακολουθεί τον ίδιο ρυθμό με τη συνολική παραγωγή χημικών ουσιών, και αμφότερες είναι ταχύτερες από την αύξηση του ΑΕΠ.

Η παγκοσμιοποίηση έχει προκαλέσει μια μετατόπιση της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης από τις αναπτυγμένες προς τις αναπτυσσόμενες χώρες καθώς και την επανεισαγωγή κινδύνων στις ανεπτυγμένες χώρες μέσω της διασυνοριακής ρύπανση και των μολυσμένων προϊόντων.

Πρόσφατα συμφωνήθηκαν σημαντικές νέες πολιτικές και νομοθετικές πρωτοβουλίες για τη διαχείριση των χημικών ουσιών, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Όσον αφορά την ΕΕ, πρόκειται μεταξύ άλλων για τη νομοθεσία σχετικά με την καταχώριση, αξιολόγηση και αδειοδότηση των χημικών προϊόντων (REACH), η οποία τέθηκε σε ισχύ το 2007. Σε διεθνές επίπεδο, η στρατηγική προσέγγιση για τη διεθνή διαχείριση των χημικών ουσιών (SAICM) θεσπίστηκε το 2006.

Επιπλέον επετεύχθη συμφωνία ως προς το παγκοσμίως εναρμονισμένο σύστημα ταξινόμησης και σήμανσης χημικών προϊόντων (GHS), ενώ τέθηκαν σε ισχύ η Σύμβαση της Στοκχόλμης για τους παραμένοντες οργανικούς ρύπους (POP) και η Σύμβαση του Ρότερνταμ για την εφαρμογή της διαδικασίας συναίνεσης μετά από ενημέρωση (PIC).

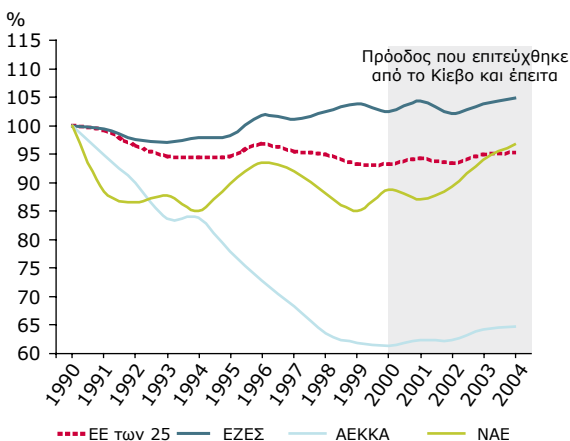
Μεταβολή του κλίματος

Οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου σημείωσαν αύξηση κατά τα πρόσφατα έτη στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες και προβλέπεται ότι θα συνεχίσουν την ανοδική τους πορεία και στο μέλλον. Πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν θεσπίσει εθνικά προγράμματα για τη μείωση των εκπομπών, όμως ορισμένες από αυτές θα εξακολουθήσουν να συναντούν δυσχέρειες ως προς την επίτευξη των στόχων τους βάσει του Πρωτοκόλλου του Κιότο.

Το Πρωτόκολλο του Κιότο, υπό την σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τη μεταβολή του κλίματος και η σχετική πρώτη περίοδος δέσμευσης αποτελούν απλά ένα πρώτο βήμα για την αντιμετώπιση της μεταβολής του κλίματος.

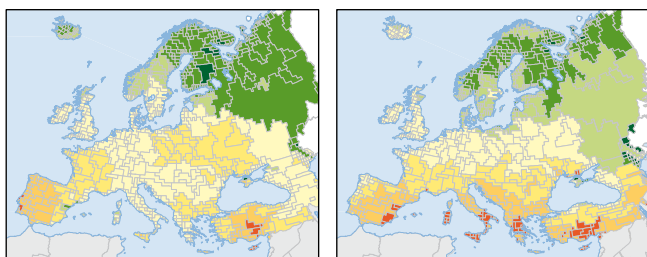
Οι παγκόσμιες εκπομπές πρέπει να ελαττωθούν κατά ποσοστό έως και 50 % μέχρι το 2050, ώστε να περιορισθούν οι αυξήσεις της θερμοκρασίας σε λιγότερο από 2 °C άνω των προβιομηχανικών

Τάσεις στις συνολικές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου

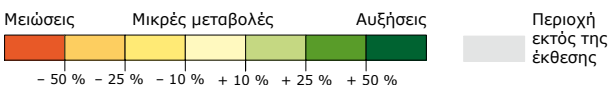

Πηγή: Εικόνα 3.4 της τέταρτης αξιολόγησης.

Προβλεπόμενες μεταβολές στις ετήσιες απορρίψεις στους ποταμούς της Ευρώπης το 2070 σε σύγκριση με το 2000

Με βάση τα δεδομένα από δύο διαφορετικά κλιματικά μοντέλα:
ECHAM4 (αριστερά) και HadCM3 (δεξιά)

Πηγή: Χάρτης 3.3 της τέταρτης αξιολόγησης.

επιπέδων. Αυτός είναι ο στόχος που πρότεινε η Ευρωπαϊκή Ένωση ως προαπαιτούμενο για την αποφυγή των απαράδεκτων αρνητικών επιπτώσεων της μεταβολής του κλίματος στο μέλλον.

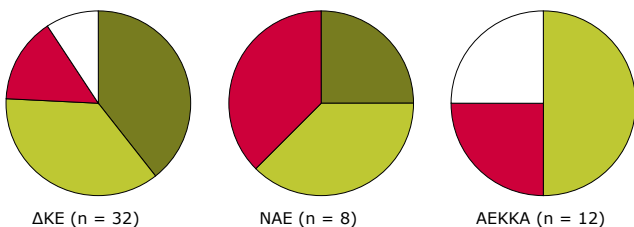
Προβλέπεται ότι ορισμένες αναπόφευκτες επιπτώσεις της μεταβολής του κλίματος πρόκειται να επηρεάσουν την πλειονότητα τόσο των οικονομικών τομέων όσο και των φυσικών πόρων — ακόμη και αν τεθούν σε εφαρμογή προγράμματα εντατικού μετριασμού των κλιματικών μεταβολών. Ως εκ τούτου προβάλλει εξίσου επείγουσα η ανάγκη προσαρμογής σε αυτές τις επιπτώσεις κατά τη χάραξη και εφαρμογή πολιτικών και μέτρων στο σύνολο των κοινωνικών τομέων.

Βιοποικιλότητα

Η μείωση της βιοποικιλότητας και η απώλεια των υπηρεσιών που παρέχουν τα οικοσυστήματα στις ανθρώπινες κοινωνίες, εξακολουθούν να αποτελούν πηγή έντονου προβληματισμού σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, τη στιγμή που ο αριθμός των επεκτατικών αλλόχθονων ειδών στην περιοχή συνεχίζει να αυξάνεται.

Ο ευρύτερος στόχος του ψηφίσματος του Κιέβου για την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας στην περιοχή έως το 2010 δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς σημαντικές περαιτέρω προσπάθειες και πόρους. Στα πλαίσια ωστόσο του ψηφίσματος του Κιέβου, εφαρμόζονται επί του παρόντος προγράμματα επικοινωνίας, εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης του κοινού.

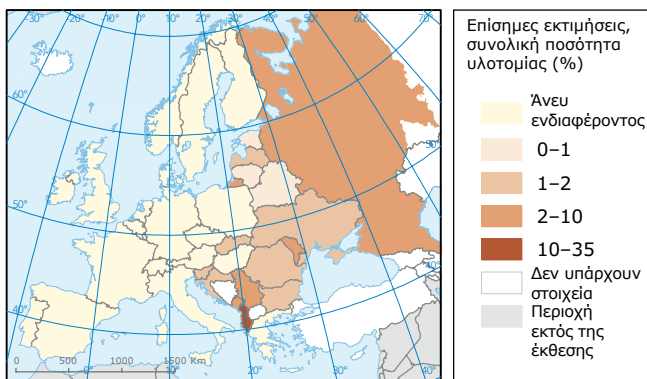
Πρόοδος ως προς τη χάραξη εθνικών στρατηγικών για τα επεκτατικά είδη

- Έχει θεσπισθεί εθνική στρατηγική για τα επεκτατικά αλλόχθονα είδη ή έχουν δρομολογηθεί εργασίες για τη χάραξή της
- Έχει κοινοποιηθεί προς τη Σύμβαση για τη βιολογική ποικιλομορφία (CBD) εθνικό σχέδιο στρατηγικής ή δράσης για τη βιοποικιλότητα στο οποίο περιλαμβάνεται σαφώς το θέμα των επεκτατικών αλλόχθονων ειδών
- Δεν έχουν προσδιορισθεί σε εθνικό επίπεδο δράσεις για τα επεκτατικά αλλόχθονα είδη
- Δεν υπάρχουν πληροφορίες

Πηγή: Εικόνα 4.12 της τέταρτης αξιολόγησης.

Έκταση παράνομης υλοτομίας σε επιλεγμένες χώρες (2000–2004)

Πηγή: Χάρτης 4.5 της τέταρτης αξιολόγησης.

Σημαντική πρόοδος έχει επιτευχθεί όσον αφορά τη δημιουργία οικολογικών δικτύων: το πανευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο και το δίκτυο Natura 2000 αρχίζουν να λαμβάνουν μορφή, όμως οι πληροφορίες σχετικά με το επίπεδο διατήρησης που διασφαλίζουν παραμένουν ανεπαρκείς.

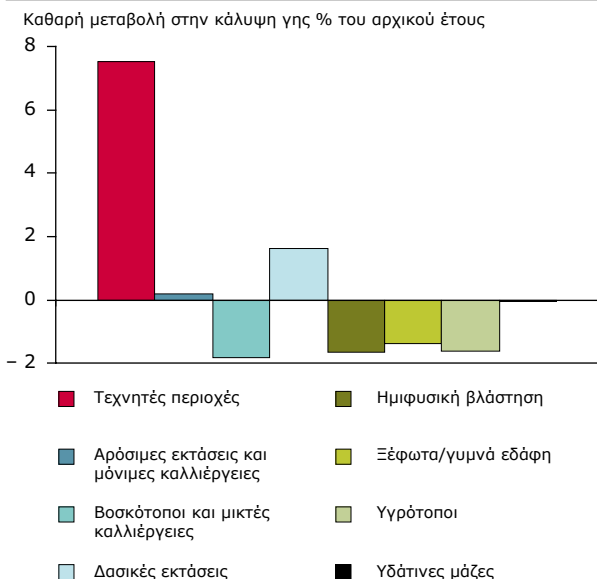
Η φροντίδα για το περιβάλλον εναρμονίζεται ολοένα και περισσότερο στο δασοκομικό και το γεωργικό τομέα. Παρ' όλα αυτά, η γεωργία εξακολουθεί να ασκεί σημαντική πίεση στη βιοποικιλότητα. Ο συγκεκριμένος στόχος πολιτικής για τον προσδιορισμό όλων των γεωργικών εκτάσεων «υψηλής φυσικής αξίας» δεν έχει ακόμη επιτευχθεί.

Θαλάσσιο και παράκτιο περιβάλλον

Ο ευτροφισμός εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα σε όλες τις περικλειστές θάλασσες και στα προφυλαγμένα θαλάσσια ύδατα σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Η μείωση των διάσπαρτων πηγών θρεπτικών συστατικών, ιδίως αυτών που προέρχονται από γεωργικές δραστηριότητες, παραμένει σημαντική πρόκληση για την οποία απαιτείται εντεινόμενη δράση.

Η υπεραλίευση εξακολουθεί να είναι διαδεδομένη σε όλες τις ευρωπαϊκές θάλασσες. Η ανάκαμψη των ιχθυοποθεμάτων απαιτεί βελτίωση των πολιτικών και αυστηρότερη εφαρμογή της νομοθεσίας — κυρίως για την καταπολέμηση της παράνομης αλιείας και την ελάττωση των επιπτώσεων της αλιείας σε ολόκληρο το θαλάσσιο οικοσύστημα.

Αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στην κάλυψη εδαφικών εκτάσεων της παράκτιας ζώνης βάθους 10 km σε 17 από 22 παράκτια κράτη μέλη της ΕΕ (1990–2000)

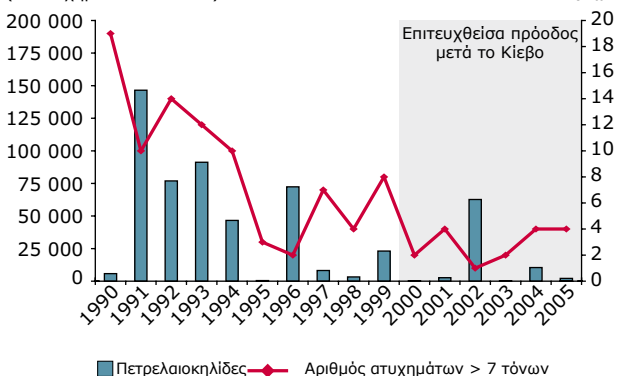
Πηγή: Εικόνα 5.11 της τέταρτης αξιολόγησης.

Ατυχήματα διαρροών πετρελαίου από πετρελαιοφόρα στις ευρωπαϊκές θάλασσες

Τόνοι πετρελαίου που έχουν διαρρεύσει
(σε ατυχήματα > 7 τόνων)

Αριθμός ατυχημάτων
> 7 τόνων

Πηγή: Εικόνα 5.8 της τέταρτης αξιολόγησης.

Η μεταβολή του κλίματος είναι πιθανό να επηρεάσει τις θάλασσες και τις ακτές, μαζί με τους θαλάσσιους οργανισμούς. Οι πολιτικές προσαρμογής θα ήταν σκόπιμο να περιλαμβάνουν μέτρα για τη μείωση άλλων, μη κλιματικών πιέσεων, ώστε να ενισχυθεί η δυνατότητα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και της παράκτιας ζώνης να αντιπαραέλθουν τις επιπτώσεις της μεταβολής του κλίματος χωρίς να καταρρεύσουν.

Οι δράσεις στα πλαίσια των συμβάσεων για τις θαλάσσιες περιοχές και των κοινοτικών πολιτικών έχουν βελτιώσει την ποιότητα των υδάτων στις δυτικές θάλασσες, όσον αφορά για παράδειγμα ορισμένες επικίνδυνες ουσίες. Οι πολιτικές που προσανατολίζονται προς τη βελτίωση της γενικότερης υποβαθμισμένης κατάστασης του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος της Ευρώπης πρέπει να βασίζονται σε μια οικοσυστημική προσέγγιση.

Βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή

Η έννοια της βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής έχει καταλάβει σημαντική θέση στις προτεραιότητες πολιτικών διαβουλεύσεων, από τη διάσκεψη του Κιέβου και μετέπειτα. Εντούτοις τα συγκεκριμένα αποτελέσματα που προέκυψαν ήταν περιορισμένα, ενώ χρειάζεται να υιοθετηθούν στρατηγικές υλοποίησης και μέσα για τη μέτρηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

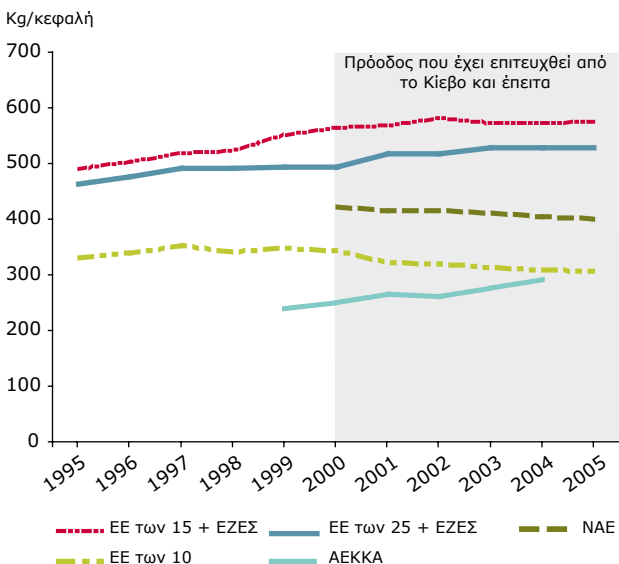
Τα επίπεδα της κατά κεφαλή χρήσης πόρων έχουν παραμείνει σταθερά σε όλες τις περιοχές κατά τα πρόσφατα έτη, ενώ έχει πραγματοποιηθεί μια σχετική αποδέσμευση της χρήσης πόρων από την οικονομική ανάπτυξη. Η αποδοτικότητα της χρήσης πόρων παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις μεταξύ χωρών. Είναι κατά πολύ υψηλότερη στην ΕΕ των 15 από ό,τι στην ΕΕ των 10 και στις χώρες της ΝΑΕ, και έως και εικοσαπλάσια από ό,τι στην ΑΕΚΚΑ.

Τα καταναλωτικά πρότυπα μεταβάλλονται με ταχείς ρυθμούς, οδηγούμενα από τις κοινωνικοοικονομικές αλλαγές. Οι κατηγορίες κατανάλωσης που προκαλούν τις πιο εκτεταμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις σε όλο τον κύκλο ζωής του προϊόντος είναι τα τρόφιμα και τα ποτά, οι ιδιωτικές μεταφορές και η στέγαση. Στην ΕΕ ο τουρισμός και οι αερομεταφορές αναδεικνύονται σε βασικούς τομείς όσον αφορά τις μελλοντικές επιπτώσεις.

Στον Πανευρωπαϊκό χώρο παράγονται ολοένα και περισσότερα απορρίμματα. Η υγειονομική ταφή, λιγότερο προτιμητέα επιλογή από περιβαλλοντική άποψη, παραμένει η πλέον διαδεδομένη μέθοδος διαχείρισης αποβλήτων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Εντούτοις, τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν σημειώσει πρόοδο ως προς τον περιορισμό της ποσότητας των οικιακών αποβλήτων που διατίθενται σε χώρους υγειονομικής ταφής.

Αν και πολλές χώρες της ΑΕΚΚΑ και της ΝΑΕ έχουν αναπτύξει στρατηγικές διαχείρισης αποβλήτων και νομοθεσίες σχετικά με τα απόβλητα, υστερούν ακόμη σε επίπεδο αποτελεσματικής εφαρμογής.

Συλλογή Οικιακών αποβλήτων

Πηγή: Εικόνα 6.20 της τέταρτης αξιολόγησης.

Η ορθή συλλογή αποβλήτων και η ασφαλής υγειονομική ταφή εξακολουθούν να συνιστούν προκλήσεις. Ακόμη μεγαλύτερη πρόκληση για ορισμένες χώρες της ΑΕΚΚΑ αποτελεί η διασφάλιση της περιβαλλοντικής ασφάλειας και της εξυγίανσης των χώρων απόθεσης επικίνδυνων αποβλήτων που λειτουργούσαν στο παρελθόν.

Τομείς: Γεωργία

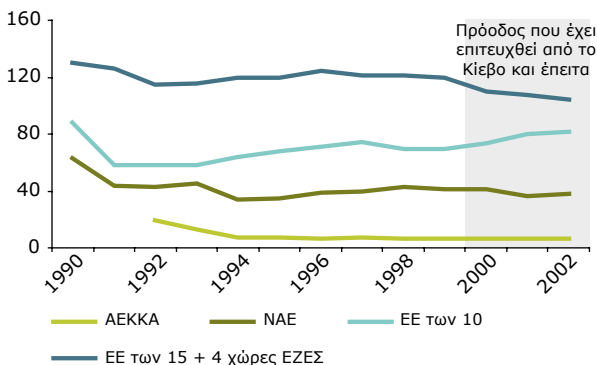
Η χρήση των σύγχρονων πρακτικών εντατικής γεωργίας έχει συχνά αρνητικές επιπτώσεις συνδεδεμένες με τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, των υδάτων και του εδάφους. Από την άλλη μεριά οι αγροτικές δραστηριότητες εξακολουθούν να διαδραματίζουν θετικό ρόλο στη διατήρηση των τοπίων και της βιοποικιλότητας στην Ευρώπη.

Το ποσοστό των αρδευόμενων εκτάσεων στο Νότο της ΕΕ των 15 και στη ΝΑΕ έχει αυξηθεί, γεγονός που είναι ενδεικτικό μιας συνεχιζόμενης τάσης εντατικοποίησης της γεωργίας. Η άρδευση έχει προκαλέσει μείωση της ποσότητας των υδατικών αποθεμάτων και υποβάθμιση της ποιότητάς τους, αλάτωση και υποβάθμιση του εδάφους σε πολλές περιπτώσεις — ιδίως στη Νότια και Ανατολική ΑΕΚΚΑ.

Οι περισσότερες χχώρες της ΝΑΕ και της ΑΕΚΚΑ θα χρειασθούν συνεχή διεθνή στήριξη για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής διαχείρισης του γεωργικού τομέα.

Χρήση λιπασμάτων ανά εκτάριο γεωργικής έκτασης

Μέση κατανάλωση λιπασμάτων (kg/ha)

Πηγή: Εικόνα 7.1.1 της τέταρτης αξιολόγησης.

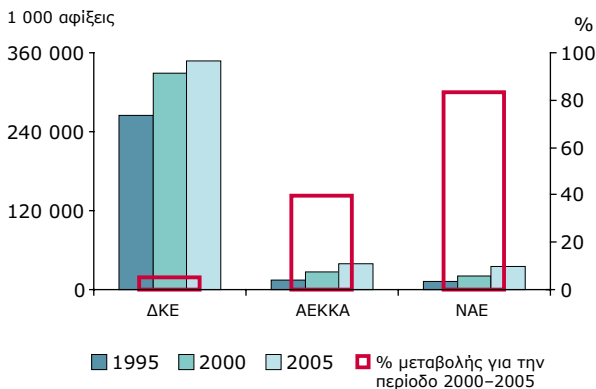
Τομείς: Τουρισμός

Οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις στον πανευρωπαϊκό χώρο συνεχίζουν την ανοδική τους πορεία. Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους βασικούς συντελεστές της αυξημένης ζήτησης για τους πλέον επιζήμιους για το περιβάλλον τρόπους μεταφοράς: τα αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης και κυρίως, τις αερομεταφορές.

Οι παράκτιες, οι νησιωτικές και οι ορεινές περιοχές παραμένουν ιδιαίτερα ευαίσθητες στην τουριστική ανάπτυξη. Ορισμένοι δημοφιλείς προορισμοί μαζικού τουρισμού έχουν ήδη υποστεί υποβάθμιση, ενίοτε μη αναστρέψιμη.

Οι επιπτώσεις του τουρισμού αναμένεται να λάβουν μεγαλύτερες διαστάσεις λόγω της αυξανόμενης ευημερίας, των αλλαγών στον τρόπο ζωής και των δημογραφικών μεταβολών. Η συμπεριφορά των τουριστών εξακολουθεί να αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τη βιωσιμότητα του τομέα.

Διεθνείς τουριστικές αφίξεις και ποσοστό μεταβολής

Πηγή: Εικόνα 7.4.2 της τέταρτης αξιολόγησης.

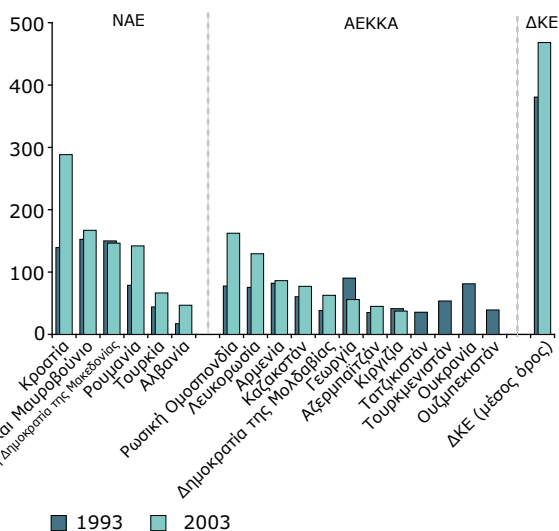
Τομείς: Μεταφορές

Η ταχεία αύξηση της κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου λόγω των μεταφορών στη ΝΑΕ και τη ΔΚΕ συμβαδίζει με τη γενικότερη αύξηση των μεταφορών. Η κατανάλωση ενέργειας στον τομέα των μεταφορών και οι προκύπτουσες κατά κεφαλή εκπομπές CO₂ στη ΔΚΕ εξακολουθούν να είναι δύο έως τέσσερις φορές υψηλότερες από ό,τι στη ΝΑΕ και την ΑΕΚΚΑ.

Η ανάπτυξη ανταγωνιστικών λύσεων αστικών μεταφορών αποτελεί μέσο καταπολέμησης της κυκλοφοριακής συμφόρησης και των προβλημάτων που σχετίζονται με την ποιότητα του αέρα, συμβάλλοντας παράλληλα στη βελτίωση της ασφάλειας των μεταφορών. Για να γίνουν ανταγωνιστικές, οι δημόσιες μεταφορές θα πρέπει να αποτελούν γνώμονα του σχεδιασμού και της ανάπτυξης των πόλεων.

Κατοχή αυτοκινήτων στην Ευρώπη

Αυτοκίνητα/1 000 άτομα

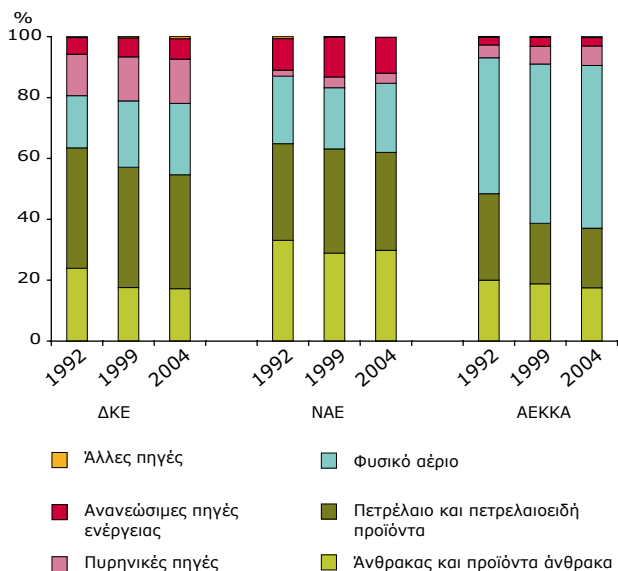
Πηγή: Εικόνα 7.2.5 της τέταρτης αξιολόγησης.

Τομείς: Ενέργεια

Από τη διάσκηψη του Κιέβου και κατόπιν η κατανάλωση ενέργειας και οι συνεπαγόμενες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου παρουσιάζουν αυξητική πορεία σε Πανευρωπαϊκό επίπεδο, παρά τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και την εντεινόμενη προσφυγή σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η τάση αυτή αναμένεται να συνεχισθεί, εκτός εάν τεθούν σε εφαρμογή πρόσθετες πολιτικές και μέτρα.

Οι αγορές ενέργειας στις τρεις περιοχές της Ευρώπης είναι στενά συνδεδεμένες. Ένα σημαντικό μέρος των εισαγωγών φυσικού αερίου και πετρελαίου στη ΔΚΕ και τη ΝΑΕ προέρχεται από την ΑΕΚΚΑ και προβλέπεται ότι θα αυξηθεί σημαντικά μέχρι το 2030.

Συνολική κατανάλωση ενέργειας ανά πηγή καυσίμου

Πηγή: Εικόνα 7.3.3 της τέταρτης αξιολόγησης.

Τα σημαντικότερα βήματα της διαδικασίας για το «Περιβάλλον για την Ευρώπη»

 1991	Πρώτη υπουργική διάσκεψη στο Dobris	<p>Υπογραφή: Σύμβαση για την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε διασυνοριακό πλαίσιο (Σύμβαση ΕΙΑ), Πρωτόκολλο Σύμβασης Γενεύης στη σύμβαση για τη διασυνοριακή ατμοσφαιρική ρύπανση σε μεγάλη απόσταση (CLRTAP)</p> <p>Έναρξη ισχύος: Πρωτόκολλο για τα NO_x στη CLRTAP</p>
1992		<p>Υπογραφή: Σύμβαση για τα διασυνοριακά ύδατα (TWC), Σύμβαση για τις διασυνοριακές επιπτώσεις βιομηχανικών ατυχημάτων (CTEΙΑ)</p>
 1993	Δεύτερη υπουργική διάσκεψη στη Λουκέρνη	
1994		<p>Υπογραφή: Πρωτόκολλο για τις εκπομπές θείου στη CLRTAP</p>
 1995	Τρίτη υπουργική διάσκεψη στη Σόφια	
1996		<p>Έναρξη ισχύος: Σύμβαση για τα διασυνοριακά ύδατα (TWC)</p>
1997		<p>Έναρξη ισχύος: Σύμβαση για την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε διασυνοριακό πλαίσιο (Σύμβαση ΕΙΑ), Πρωτόκολλο Σύμβασης Γενεύης στη σύμβαση για τη διασυνοριακή ατμοσφαιρική ρύπανση σε μεγάλη απόσταση (CLRTAP)</p>
 1998	Τέταρτη υπουργική διάσκεψη στο Aarhus	<p>Υπογραφή: Σύμβαση Aarhus (AC), Πρωτόκολλο για τους παραμένοντες οργανικούς ρύπους (POP) στη CLRTAP, Πρωτόκολλο για τα βαρέα μέταλλα στη CLRTAP</p> <p>Έναρξη ισχύος: Πρωτόκολλο για τις εκπομπές θείου στη CLRTAP</p>
1999		<p>Υπογραφή: Πρωτόκολλο για τα ύδατα και την υγεία στη TWC, Πρωτόκολλο για το όζον σε επίπεδο εδάφους στη CLRTAP</p>
2000		<p>Έναρξη ισχύος: Σύμβαση για τις διασυνοριακές επιπτώσεις βιομηχανικών ατυχημάτων (CTEΙΑ)</p>

2001

Έναρξη ισχύος: Σύμβαση Aarhus (AC)

2002

2003

Πέμπτη υπουργική διάσκεψη στο Κιέβο

Έγκριση της στρατηγικής ΑΕΚΚΑ
Ψήφισμα του Κιέβου για τη βιοποικιλότητα
Υπεγράφησαν αλλά δεν τέθηκαν σε ισχύ (έως και τον Ιούνιο 2007):

Πρωτόκολλο για τα Μητρώα Έκλυσης και Μεταφοράς Ρύπων (MEMP) στη σύμβαση Aarhus, Πρωτόκολλο για την ασπική ευθύνη στη TWC, Πρωτόκολλο στη ΕΙΑ για τις αξιολογήσεις των επιπτώσεων στη βιωσιμότητα (SEA)

Υπογραφή: Σύμβαση για την περιβαλλοντική προστασία και τη βιώσιμη ανάπτυξη των Καρπαθίων (Σύμβαση για τα Καρπάθια)

Έναρξη ισχύος: Πρωτόκολλο για τους παραμένοντες οργανικούς ρύπους (POP) στη CLRTP, Πρωτόκολλο για τα βαρέα μέταλλα στη CLRTP

2004

2005

Έναρξη ισχύος: Πρωτόκολλο για τα ύδατα και την υγεία στη TWC, Πρωτόκολλο για το όζον σε επίπεδο εδάφους στη CLRTP

2006

Έναρξη ισχύος: Σύμβαση για τα Καρπάθια

2007

Έκτη υπουργική διάσκεψη στο Βελιγράδι

2008

2009

2010

2011

Έβδομη υπουργική διάσκεψη στην Astana

«Το περιβαλλον στην Ευρωπη» — χωρες που συμμετεχουν

Αζερμπαϊτζάν	Λετονία
Αλβανία	Λευκορωσία
Ανδόρα	Λιθουανία
Αρμενία	Λιχτενστάιν
Αυστρία	Λουξεμβούργο
Βέλγιο	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	Μάλτα
Βουλγαρία	Μαυροβούνιο
Γαλλία	Δημοκρατία της Μολδαβίας
Γερμανία	Μονακό
Γεωργία	Νορβηγία
Δανία	Ουγγαρία
Ελβετία	Ουζμπεκιστάν
Ελλάδα	Ουκρανία
Εσθονία	Πολωνία
Ηνωμένο Βασίλειο	Πορτογαλία
Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	Ρουμανία
Καζακστάν	Ρωσική Ομοσπονδία
Ιρλανδία	Σαν Μαρίνο
Ισλανδία	Σερβία
Ισπανία	Σλοβακική Δημοκρατία
Ισραήλ	Σλοβενία
Ιταλία	Σουηδία
Καναδάς	Τατζικιστάν
Κάτω Χώρες	Τουρκία
Κιργιζία	Τουρκμενιστάν
Κροατία	Τσεχική Δημοκρατία
Κύπρος	Φινλανδία

Το περιβάλλον στην Ευρώπη
Αξιολόγηση Dobris

Σόφια, 1995

Το περιβάλλον στην Ευρώπη
Δεύτερη αξιολόγηση

Aarhus, 1998

Το περιβάλλον στην Ευρώπη
Τρίτη αξιολόγηση

Κίεβο, 2003

Το περιβάλλον στην Ευρώπη
Τέταρτη αξιολόγηση

Βελιγράδι, 2007

Για περισσότερες πληροφορίες καθώς και για τηλεφόρτωση των εκθέσεων επισκεφθείτε το δικτυακό τόπο:
www.eea.europa.eu/pan-european

European Environment Agency
Kongens Nytorv 6
1050 Copenhagen K, Denmark

Τηλ.: +45 33 36 71 00
Τέλεφαξ: +45 33 36 71 99

Ιστοσελίδα: eea.europa.eu
Ερωτήσεις: eea.europa.eu/enquiries

